

ĐẠI CƯƠNG VỀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU KHOA HỌC TRONG Y HỌC

Ths Lê Minh Hữu

Mục tiêu học tập

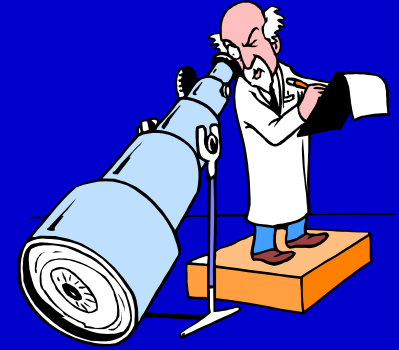
1. Trình bày các khái niệm về NCKH
2. Trình bày các đặc điểm của hoạt động NCKH
3. Trình bày các loại NCKH trong nghiên cứu y học
4. Xác định một vấn đề nghiên cứu trong một lĩnh vực công tác cụ thể để thực hiện phát triển đề cương nghiên cứu
5. Phân tích một vấn đề và các yếu tố ảnh hưởng đến nó

Nghiên cứu là gì?

- Là tìm kiếm một cách có hệ thống các kiến thức mới .
- 2 pp tìm kiếm KT:
 - xem xét các tài liệu, KT sẵn có
 - dựa vào thực tế khách quan để tìm tòi các KT mới. Quá trình này gọi là NCKH

Nghiên cứu khoa học là gì?

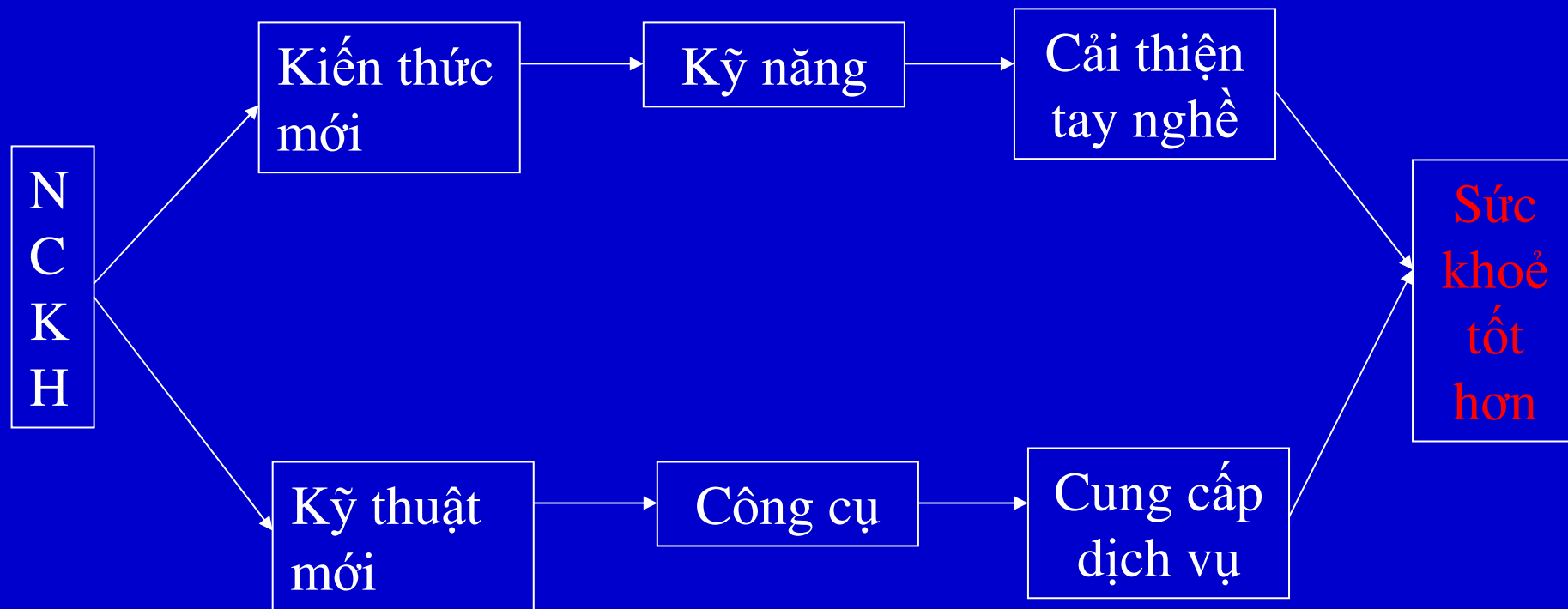

- Dựa vào thực tế khách quan để tìm ra KT mới
- Thu thập, phân tích và lí giải số liệu để giải quyết một vấn đề hay trả lời một câu hỏi (Theo Varkevisser và cộng sự, 1991).
- Điểm xuất phát NCKH trong y học
 - Hiểu rõ một hiện tượng SK: **NC ứng dụng**
 - Hiểu rõ một hiện tượng bình thường trong cơ thể: **NC cơ bản**

Phân biệt các khái niệm sau đây:

- Số liệu: Kết quả của việc thu thập có hệ thống các đại lượng và đặc tính của các đối tượng
- Thông tin: Số liệu đã được phân tích
- Kiến thức: thông tin được lí giải và được sử dụng để trả lời câu hỏi hay giải quyết một vấn đề nào đó

Mục đích của nghiên cứu khoa học trong y khoa

Các nội dung cơ bản của hoạt động nghiên cứu khoa học

- Xác định vấn đề nghiên cứu
- Thiết kế nghiên cứu
- Thu thập số liệu
- Phân tích và lý giải kết quả
- Báo cáo nghiên cứu

Các đặc điểm của hoạt động NCKH

Tính mới

- Tìm ra cái mới, qui luật mới, quan hệ mới là đặc tính cơ bản nhất của nghiên cứu khoa học.
- Tính mới có tính kế thừa cái đã có, nhưng không lập lại cái đã có; luôn luôn xem xét lại những kết luận đã hình thành trước đó, nếu như kết luận đó đã được thực tế chỉ ra những khuyết điểm hoặc những sai lệch.

Các đặc điểm của hoạt động NCKH

Tính mạo hiểm

- Một nghiên cứu có thể thành công và cũng có thể thất bại.
- Thất bại có thể do nhiều nguyên nhân nhưng trong khoa học thất bại cũng được xem là một kết quả cũng được lưu trữ tránh cho người đi sau không dẫm chân lên lối mòn, tránh lãng phí các nguồn lực nghiên cứu.

Các đặc điểm của hoạt động NCKH

Tính phi kinh tế

- Nghiên cứu khoa học mang lại hiệu quả rất to lớn, quyết định sự phát triển của đất nước, sự giàu có và văn minh của xã hội nhưng rất khó tính toán kinh tế của sản phẩm khoa học và công nghệ.
- Thành công của nghiên cứu khoa học và công nghệ đem lại hiệu quả kinh tế hoặc tạo ra một hiệu ứng xã hội không thể tính bằng tiền được.

Các đặc điểm của hoạt động NCKH

Tính đặc thù

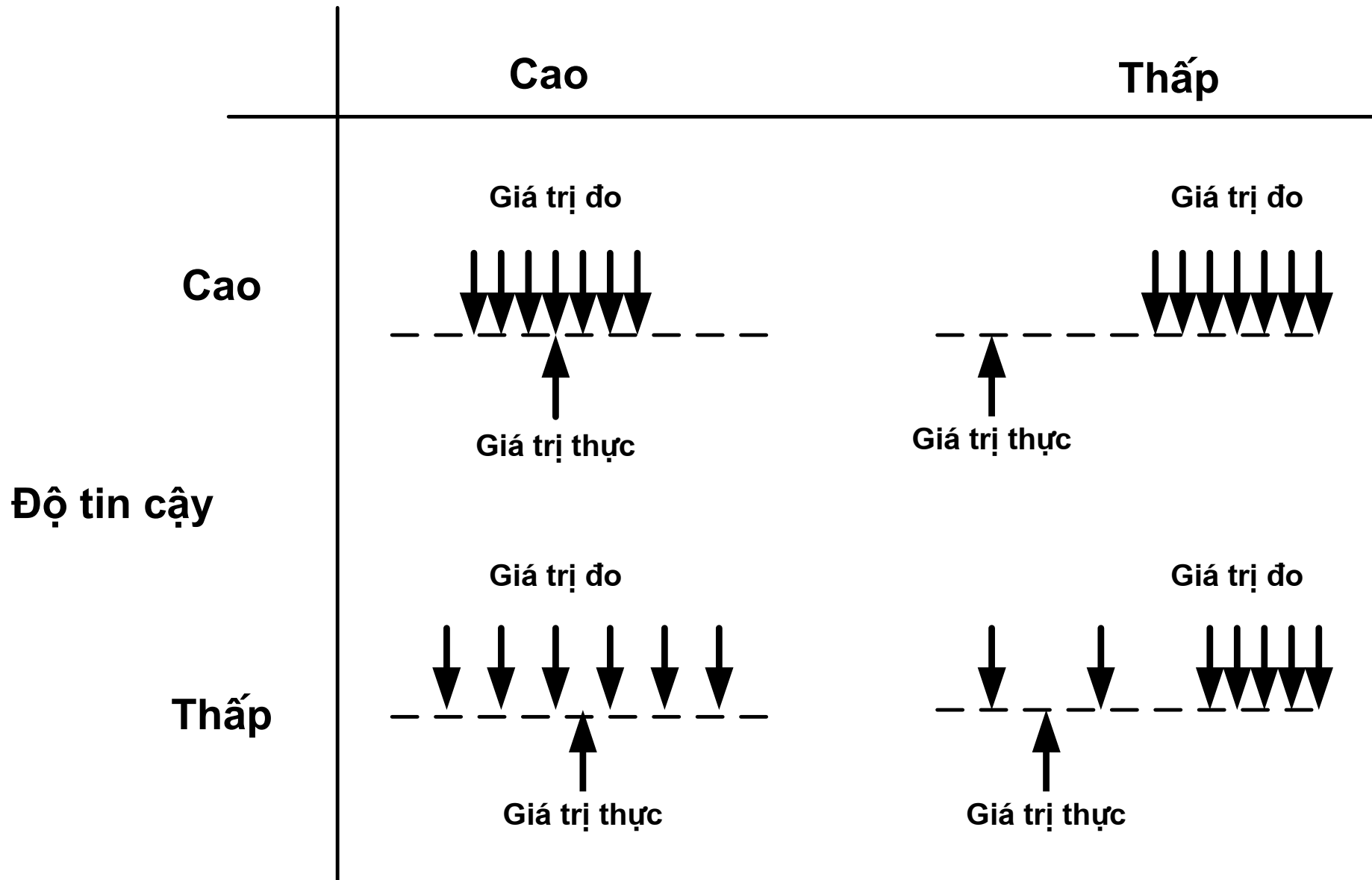
- Nghiên cứu khoa học trong mọi lĩnh vực đều có tính đặc thù riêng của nó. Nghiên cứu Y học có đặc điểm riêng là gắn liền với sự sống của con người. Nên nghiên cứu Y học cần hết sức thận trọng trong quá trình tác nghiệp.
- Nghiên cứu Y học cần có sự tham gia, phối hợp của nhiều ngành khoa học mới có thể đạt được hiệu quả cao. Khoa học Y học có sự đan xen, tác động của rất nhiều ngành khoa học do vậy trong quá trình hoạt động các nhà nghiên cứu cần lưu ý để giải quyết những vấn đề có liên quan.

Các đặc điểm của hoạt động NCKH

Tính khoa học

- *Tính khái quát hóa*: là khả năng suy diễn những kết quả có được từ mẫu nghiên cứu lên dân số chung mà từ đó mẫu được chọn.
- *Tính giá trị*: Tính giá trị của nghiên cứu nghĩa là kết luận của nghiên cứu là đúng giá trị thực tế của quần thể.
- *Tính tin cậy*: Kết quả nghiên cứu phải có khả năng kiểm chứng lại nhiều lần do nhiều người khác nhau trong điều kiện giống nhau.

Tính giá trị

Các loại NC trong y học

Nghiên cứu cơ bản:

- Nhằm phát hiện về bản chất và qui luật của các hiện tượng bình thường trong cơ thể.
- Đối tượng nghiên cứu: người khỏe hoặc vật thí nghiệm.

Nghiên cứu ứng dụng:

- Ứng dụng những KT cơ bản để giải quyết vấn đề.
- 2 lĩnh vực NC ứng dụng trong y học:
 - Phòng bệnh: *Nghiên cứu dịch tễ*
 - Điều trị bệnh: *Nghiên cứu Lâm sàng*

Xác định vấn đề nghiên cứu

Nhắc lại khái niệm “Hiện tượng sức khỏe”:

- Bệnh
- Tử vong
- Đặc điểm lâm sàng (shock , Xuất huyết,..)
- Diễn biến điều trị (thời gian cắt sốt, ...)
- Những yếu tố liên quan sức khỏe: hút thuốc lá, Kiến thức, thực hành, sử dụng một dịch vụ CSSK (chăm sóc tiền sản, chủng ngừa,...)

Vấn đề nghiên cứu là gì?

- Vấn đề nghiên cứu là một thiếu sót hay khoảng cách giữa hiện tại và điều mong đợi của một hiện tượng sức khỏe.

VD:

- tỉ lệ tiêm chủng thấp
- tỉ lệ nhiễm trùng hậu phẫu cao
- tử vong do bệnh tim mạch gia tăng
- Bệnh nhân than phiền về thái độ phục vụ của nhân viên y tế

Ba điều kiện của một vấn đề nghiên cứu

1. Phải có khoảng cách giữa điều đang tồn tại và điều chúng ta mong muốn
2. Lí do của vấn đề đó (khoảng cách đó) là chưa rõ.
3. Phải có nhiều hơn một câu trả lời cho vấn đề nghiên cứu đó.

Vấn đề nghiên cứu đến từ đâu?

- Sự tình cờ
- Sự ham học hỏi
- Phân tích chuyên nghiệp
- Phân tích có hệ thống

Các khía cạnh cần xem xét sau khi xác định vấn đề nghiên cứu

1. Tính xác hợp
2. Tránh trùng lặp
3. Tính khả thi: phương pháp, kỹ thuật, cỡ mẫu, thu thập dữ kiện, mặt thời gian và kinh phí.
4. Tính được chấp nhận từ các nhà quản lí
5. Tính ứng dụng
6. Tính cấp thiết của đề tài
7. Ý đức

Thang điểm đánh giá các vấn đề nghiên cứu

	Vấn đề 1	Vấn đề 2	Vấn đề 3	Vấn đề 4
1. Tính xác hợp				
2. Tránh trùng lặp				
3. Khả thi				
4. Được lãnh đạo chấp nhận				
5. Tính ứng dụng				
6. Tính cấp thiết				
7. Y đức				
Tổng số				

Phân tích vấn đề nghiên cứu

Là làm gì?

- Tách vấn đề lớn thành những vấn đề nhỏ
- Xác định vấn đề cốt lõi và các yếu tố ảnh hưởng

Tại sao?

- Giúp hiểu rõ
- Xác định phạm vi và trọng tâm nghiên cứu
- Xác định mục tiêu thực tế và dễ đạt được hơn
- Xác định rõ những chỉ tố và biến số cần nghiên cứu.

Các bước phân tích vấn đề

Bước 1: Tham khảo tài liệu

Bước 2: Làm rõ những quan điểm có liên quan vấn đề nghiên cứu (tách thành các vấn đề nhỏ liên quan).

Bước 3 : Xác định vấn đề cốt lõi và mô tả một cách đặc thù: bản chất, sự phân bố, độ trầm trọng

Bước 4: Phân tích vấn đề:

- 4.1: Viết vấn đề cốt lõi ở giữa
- 4.2: Xác định các yếu tố góp phần vào vấn đề.
- 4.3: Xác định các yếu tố bổ sung
- 4.4: Sắp xếp các yếu tố có liên quan lại với nhau

Ví dụ

Vấn đề nghiên cứu : Sơ sinh nhẹ cân cao

Các bước phân tích:

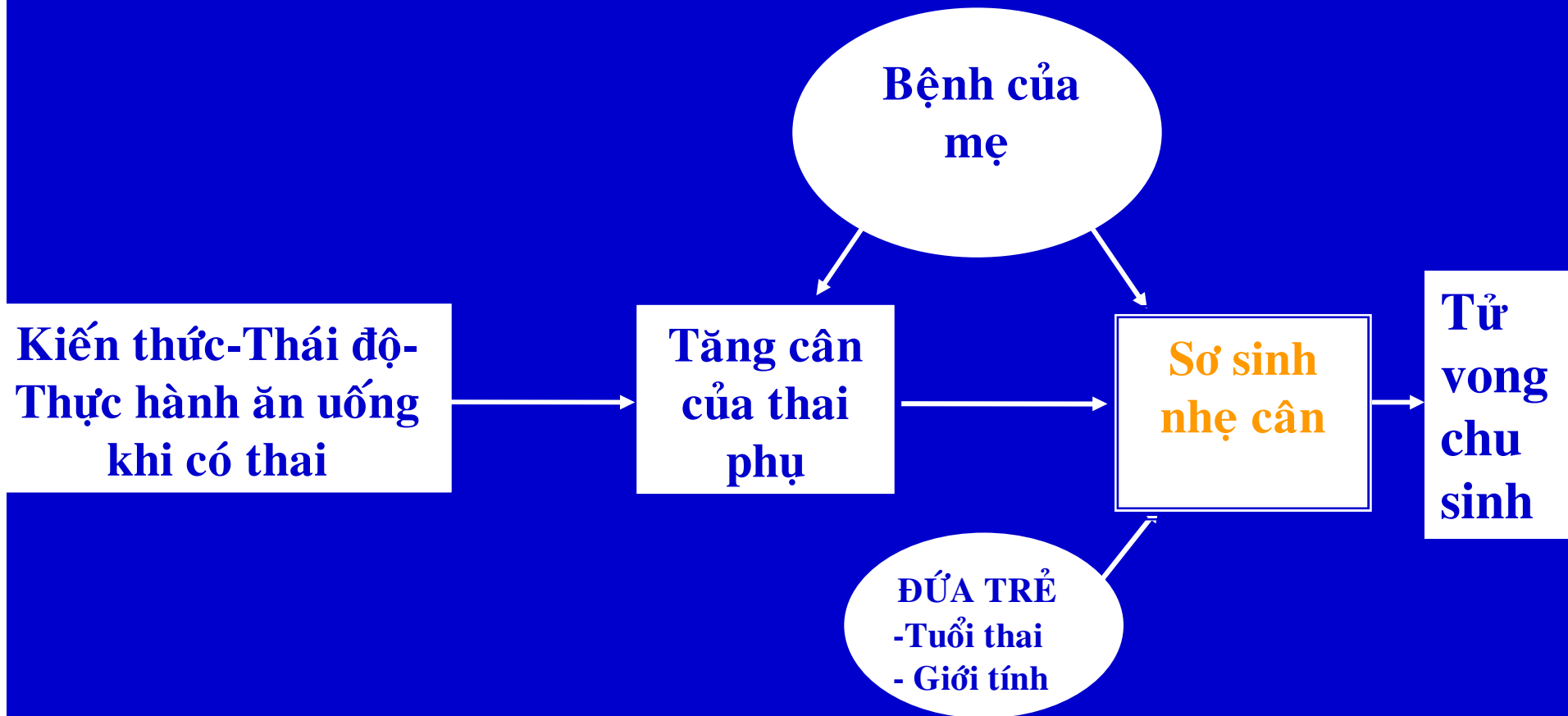
Bước 1 & Bước 2:

- Tần suất và sự phân bố của sơ sinh nhẹ cân
- Tăng cân của thai phụ
- Mắc bệnh trong thời gian mang thai
- Thực hành ăn uống trong thời gian mang thai
- Hiểu biết về ăn uống trong thời gian có thai
- Đặc điểm thuộc về đứa trẻ (tuổi thai, giới)
- Tử vong chu sinh

Bước 3: Khẳng định vấn đề cốt lõi: tỉ lệ sơ sinh nhẹ cân

BƯỚC 4.1: Viết vấn đề cốt lõi

4.2: xác định yếu tố góp phần

SƠ ĐỒ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

Xác định phạm vi nghiên cứu

1. Tính hữu dụng thông tin

- Có cải thiện chăm sóc y tế?
- Thông tin này cần thiết cho ai?
- Thông tin sẽ giải quyết đến các yếu tố nào của vấn đề?

2. Tính khả thi: Có thể thu thập được những thông tin nào trong thời gian dự định dành để thực hiện nghiên cứu?

3. Tính lập lại:

- Thông tin nào đã có rồi?
- Thêm thông tin nào?

SƠ ĐỒ BIẾN SỐ NGHIÊN CỨU

Xác định câu hỏi nghiên cứu

- Là bước đầu tiên cho mọi thiết kế nghiên cứu
- Giúp định hướng rõ ràng mục tiêu nghiên cứu (câu trả lời cho câu hỏi nghiên cứu chính là mục tiêu nghiên cứu)

VD: Tỷ lệ (hoặc trung bình) SSNC là bao nhiêu?

→M tiêu: Xác định tỷ lệ (hoặc trung bình) SSNC

- Thành phần của 1 câu hỏi nghiên cứu:
 - Số nhóm đối tượng ngh/c
 - Có can thiệp hay không có can thiệp

VD: HTSK là “thời gian cắt sốt”

1) Thời gian cắt sốt ở những BN Sốt rét tại Khoa Nhiễm là bao nhiêu?

Hoặc: Tỷ lệ BN cắt sốt nhanh ở những BN SR tại Khoa nhiễm là bao nhiêu?

2) Thời gian cắt sốt trung bình (hoặc tỷ lệ) ở những BN đã được điều trị thuốc A có ngắn hơn thời gian cắt sốt trung bình ở BN được điều trị thuốc khác hay không?

3) Thời gian cắt sốt trung bình ở những BN nhận điều trị bằng thuốc A có ngắn hơn thời gian cắt sốt trung bình ở những BN không nhận điều trị thuốc A không?

- **MỖI đề tài chỉ nên có 1 câu hỏi nghiên cứu chính**

Giả thuyết nghiên cứu

- Giả thuyết nghiên cứu là một mệnh đề khẳng định quan hệ giữa một hay nhiều yếu tố với vấn đề nghiên cứu. Trong giả thuyết nghiên cứu, người nghiên cứu thể hiện rất cụ thể kết quả mà mình mong đợi sẽ xảy
- Việc kiểm định giả thuyết nghiên cứu có thể được xem là một mục tiêu nghiên cứu bởi vì nó sẽ giúp cho giải quyết vấn đề nghiên cứu.
- Giả thuyết nghiên cứu không bắt buộc trong đề cương nghiên cứu.

Bài tập

- Sinh viên lựa chọn và phân tích chủ đề nghiên cứu của nhóm
- lmhuu@ctump.edu.vn